

Н. С. Орлова,
д. держ. упр., проф., професор кафедри фінансів,
Донецький державний університет управління
Т. В. Максимова,
здобувач кафедри фінансів, Донецький державний університет управління

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇНИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

N. Orlova,
Dr. of Public Administration, Professor of Finance of Donetsk State University of Management
T. Maksymova,
researcher of Finance of Donetsk State University of Management

THE FORMATION OF COUNTRY'S INVESTMENT POLICY UNDER SUSTAINABLE DEVELOPMENT

У статті визначено завдання інвестиційної політики в умовах сталого розвитку на національному та міжнародному рівнях. Виділено ключові принципи інвестиційної політики країни відповідно до рамкових основ інвестиційної політики Конференції ООН з торгівлі та розвитку (United Nations Conference on Trade and Development), які є орієнтиром при розробці національної та міжнародної інвестиційної політики. Проаналізовано структуру та обсяги прямих іноземних інвестицій в Україні та світі. Доведено, що мобілізація інвестицій та забезпечення їх внеску в сталий розвиток є пріоритетом розвитку для всіх країн. Виділено ключові проблеми інвестиційної політики України та головні чинники, що гальмують інвестиційний процес. Визначено стратегічні засади та перспективні напрями формування інвестиційної політики України з метою забезпечення її сталого розвитку.

The article defines the objectives of the investment policy in terms of sustainable development at the national and international levels. Highlight the key principles of the investment policy of the country in accordance with the Framework for the UN Conference on Trade and Development (United Nations Conference on Trade and Development), which is a landmark in the development of national and international investment policies. It is analyzed the structure and volume of foreign direct investment in Ukraine and the world. It is proved that the mobilization of investment and their contribution to sustainable development is a development priority for all countries. There is identified the key issues of investment policy of Ukraine and the main factors hindering investment process. It is identified strategic framework and perspective directions of Ukrainian investment policy's formation in order to ensure sustainable development.

*Ключові слова: інвестиційна політика, сталий розвиток, інвестиція, глобалізація, прямі іноземні інвестиції.
Key words: investment policy, sustainable development, globalization, investment, foreign direct investment.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ В ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

На сучасному етапі розвитку світової економіки виникає об'єктивна необхідність активізації інвестиційної діяльності, бо саме вона є вирішальною ланкою всієї економічної політики держави, яка забезпечує стабільне економічне зростання країни в цілому. Інвестиційна політика дозволяє максимально використовувати наявний національний ресурсний потенціал для забезпечення довгострокових та короткострокових цілей і завдань соціально-економічного розвитку, а також ефективно залучити у ці процеси іноземні інвестиції. З метою подолання кризових явищ в фінансовій системі та суспільно-політичному житті країни головним завданням уряду на сьогодні є забезпечення та реалізація інвестиційної політики відповідно до концепції сталого розвит-

ку, яка дозволить посилити конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість країни.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Увага багатьох вітчизняних вчених привернута до теоретичних проблем формування та вдосконалення сучасної інвестиційної політики країни до стратегії сталого розвитку. Серед таких науковців можна назвати Бодрова В.Г. [1], Гриценко Л.Л. [2], Гусева В.О. [1], Корнієнко А.А. [3], Мартиненко В.Ф. [1], Солонінко К.С. [4], Степаненко С.В. [5], Стеченко Д.М. та ін. Всі дослідження, які стосуються проблематики та напрямів сталого розвитку країн, потребують певної систематизації і більш широкого висвітлення. Саме тому, досить актуальною залишається проблема визначення концепції

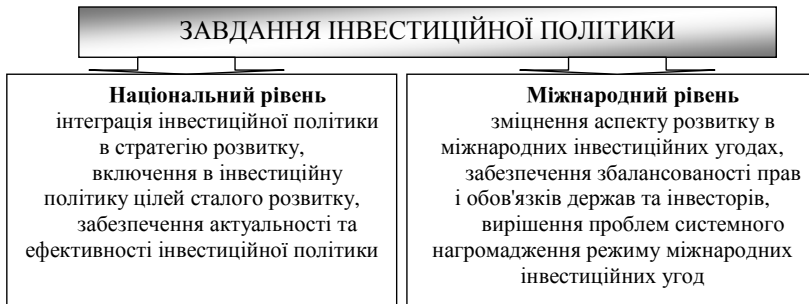

Рис. 1. Завдання інвестиційної політики в умовах сталого розвитку

формування інвестиційної політики України відповідно до стратегії сталого розвитку.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є визначення стратегічних та перспективних напрямів формування інвестиційної політики України на основі дослідження концепції сталого розвитку для подальшого економічного розвитку країни.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Обґрунтування отриманих результатів. Більшість держав прагнуть залучати і заохочувати іноземні інвестиції в інтересах зміцнення виробничого потенціалу та сталого розвитку. Основою концепції сталого розвитку

є необхідність встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі. Одним з важливих факторів забезпечення сталого розвитку країни є залучення та ефективне використання інвестиційних ресурсів. Це зумовлено тим, що інвестиції торкаються усіх сфер господарської діяльності країни в цілому і створюють багато можливостей для успішної реалізації поставлених цілей, досягнення соціального ефекту,

майбутнього процвітання. Для забезпечення ефективної державної інвестиційної політики треба розробити систему економічних, організаційно-правових та інших заходів держави, які сприятимуть покращенню інвестиційного клімату, структурній перебудові та розвитку національної економіки.

Рамкові основи інвестиційної політики з метою сталого розвитку (РОІПСР) розроблені Конференцією ООН з торгівлі та розвитку (United Nations Conference on Trade and Development) та включають у себе: ключові принципи розробки інвестиційної політики та практичні рекомендації щодо національної інвестиційної політики та можливі варіанти структурної побудови та застосування міжнародних інвестиційних угоди (MIU) [6].

Таблиця 1. Ключові принципи інвестиційної політики з метою сталого розвитку

Принцип РОІПСР	Характеристика
1. Інвестиції в цілях сталого розвитку	Головною метою інвестиційної політики є заохочення інвестицій у цілях інклюзивного зростання та сталого розвитку
2. Узгодженість політики	Інвестиційна політика повинна ґрунтуватися на загальній стратегії розвитку країни. Всі заходи політики, що роблять вплив на інвестиції, повинні бути послідовними і погодженими як на національному, так і на міжнародному рівнях
3. Державне управління і інститути	Інвестиційна політика повинна розроблятися за участю всіх зацікавлених сторін і повинна бути вписана в інституційні рамки, що ґрунтуються на верховенстві права, яке будеться на високих стандартах державного управління і забезпечує передбачувані, ефективні та прозорі процедури для інвесторів
4. Динамічність в розробці політики	Інвестиційна політика повинна регулярно переглядатися для забезпечення її ефективності, актуальності та відповідності мінливої динаміці розвитку
5. Забезпечення збалансованості прав та обов'язків	В інвестиційній політиці повинна дотримуватися збалансованість при встановленні прав і обов'язків держав та інвесторів в інтересах загального розвитку
6. Право на регулювання	Кожна країна має суверенне право визначати умови виходу на ринок і здійснення інвестиційної діяльності для іноземних інвесторів з урахуванням міжнародних зобов'язань в інтересах усього суспільства і для мінімізації можливих негативних наслідків
7. Відкритість для інвестицій	У відповідності зі стратегією розвитку кожної країни інвестиційна політика повинна забезпечувати відкриті, стабільні та передбачувані умови для здійснення інвестицій
8. Захист інвестицій та інвестиційний режим	Інвестиційна політика повинна забезпечувати належний захист інвесторам, які влаштувалися в країні. Режим, що діє відносно інвесторів, які влаштувалися в країні, повинен бути недискримінаційним
9. Заохочення інвестицій і спрощення їх процедур	Політика в галузі заохочення інвестицій та спрощення їх процедур має узгоджуватися з цілями сталого розвитку і повинна бути спрямована на мінімізацію ризику шкідливої конкуренції за інвестиції
10. Корпоративне управління і відповідальність	Інвестиційна політика має сприяти ухваленню й дотриманню передових міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності та благодійного корпоративного управління
11. Міжнародне співпраця	Міжнародне співтовариство має здійснювати співробітництво з метою вирішення спільних проблем, пов'язаних із здійсненням інвестицій з метою розвитку, особливо в найменш розвинених країнах. Повинні також вживатися колективні заходи для уникнення протекціонізму в інвестиційній сфері

Джерело: [6].

Відповідно до інвестиційної політики стало розвинуто перед урядами країн стоїть більш широкий і складний спектр завдань в галузі розвитку, які повинні вирішуватися разом із створенням або підтримкою загального сприятливого інвестиційного клімату. Головною ідеєю залучення інвестицій і отримання прибутку стає стабільне поступове зростання економіки країни і сталий розвиток.

Інвестиційна політика стало розвинуто спрямована на втілення концепції стало розвинуто в конкретних заходах і механізмах на національному та міжнародному рівнях, а також на рівні розробки політики та її здійснення. Це веде до виникнення певних завдань у сфері інвестиційної політики на національному та міжнародному рівнях (рис. 1) (на основі [6]).

Ключові принципи РОІПСР включають у себе 11 критеріїв побудови (табл. 1), які спрямовані на те, щоб служити орієнтиром при розробці національної та міжнародної інвестиційної політики.

Мобілізація інвестицій та забезпечення їх внеску в сталий розвиток є пріоритетом для всіх країн. Це обумовлено тим, що інвестиційні потоки забезпечують економіку країни не лише фінансовими ресурсами, але й технологічною підтримкою, необхідною для забезпечення стійкого і довгострокового розвитку національної економіки [6].

У 2012 році глобальні прямі іноземні інвестиції (ПІІ) скоротилися на 18% до 1,35 трлн дол. [7]. Це різке падіння різко контрастувало з іншими ключовими економічними показниками такими як ВВП, міжнародна торгівля й зайнятість, кожен з яких продемонстрував позитивну динаміку зростання на світовому рівні. ЮНКТАД прогнозує, що в 2015 році обсяги ПІІ збільшаться в порівнянні з даними 2012 року (рис. 2).

Однак такі чинники, як структурні "вразливості" глобальної фінансової системи, можливе погіршення макроекономічної кон'юнктури і значна політична невизначеність в ключових областях, що впливають на впе-

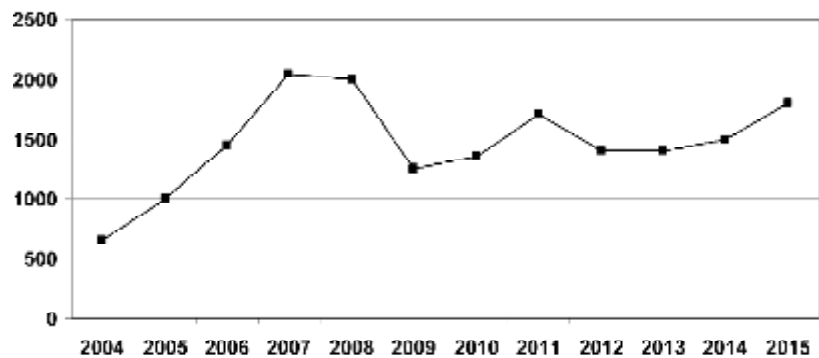

Рис. 2. Потоки глобальних ПІІ в 2004—2012 роки та прогноз на 2015 рік, млрд дол.

Джерело: [7].

неність інвесторів, можуть привести до подальшого скорочення потоків ПІІ.

Зростання обсягів ПІІ у країни, що розвиваються виявився набагато більшим, ніж їх обсяг у розвинуті країни, і в 2012 році, незважаючи на їх зменшення (на 4%) до 703 млрд дол., поступився тільки рекордному рівню попереднього року (табл. 2).

У 2011 році обсяги ПІІ в країни, що розвиваються, склав 52% від загального обсягу ПІІ, вперше перевищивши обсяги інвестицій у розвинуті країни на 142 млрд дол. [7]

Вивіз ПІІ з країн, що розвиваються, досяг рекордного рівня 31% від їх суми в усьому світі, та склав 426 млрд дол. На частку азіатських країн, які залишалися найбільшим джерелом ПІІ, довелося три чверті всіх ПІІ країн, що розвиваються. Вивіз ПІІ з Африки збільшився в три рази, а потоки з країн Азії, Латинської Америки і Карибського басейну залишилися на рівні 2011 року [7].

Країни БРІКС (Бразилія, Російська Федерація, Індія, Китай і Південна Африка) залишалися головними джерелами ПІІ серед країн-інвесторів з поступово зростаючою економікою. Потоки з цих п'яти країн вирости з 7 млрд дол. у 2000 році до 145 млрд дол. у 2012 році і склали 10% їх загального обсягу [7].

Обсяги ПІІ в розвинені країни скоротилися на 32% до 561 млрд дол. у таких групах країн, як Європа і

Таблиця 2. Потоки ПІІ по регіонах, 2010—2012 роки (млрд дол.)

Region	ПІІ в країну			ПІІ з країни		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Всі країни світу	1 409	1 652	1 351	1 505	1 678	1 391
Країни, що розвиваються	696	820	261	1050	1 185	909
Розвинуті країни	637	735	703	413	422	426
Африка	44	48	50	9	5	14
Азія	401	436	407	284	311	308
Східна і Південно-Східна Азія	313	343	326	254	271	275
Південна Азія	29	22	34	16	13	4
Західна Азія	59	49	47	13	26	24
Латинська Америка і Карибський басейн	190	249	244	119	105	103
Океанія	3	2	2	1	1	1
Країни з перехідною економікою	75	96	87	62	73	55
Країни зі слабкою в структурному відношенні, вразливою економікою	45	56	60	12	10	10
Найменш розвинені країни	19	21	26	3,0	3,0	5,0
Не мають виходу до моря країни, що розвиваються	27	34	35	9,3	5,5	3,1
Малі острівні держави, що розвиваються	4,7	5,6	6,2	0,3	1,8	1,8

Джерело: [7].

Рис. 3. Обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну, млрд дол. США

Джерело: [9].

Північна Америка, а також в Австралії та Новій Зеландії. На частку одного лише Європейського союзу припали майже дві третини темпів зменшення обсягів ПІІ. Як у Європі, так і в Північній Америці спостерігалось значне скорочення обсягів ПІІ, однак Японія все ж займає друге місце серед найбільших у світі країн-інвесторів [7].

Таким чином, одним з головних чинників забезпечення конкурентоспроможності, економічної стабільності та збільшення інвестиційної привабливості країни стає сталий розвиток. Більшість розвинених країн вже розробили та прийняли стратегії сталого розвитку, в основі яких є збалансоване регулювання державної економічної та соціальної політики, з особливим акцентом на захист навколишнього природного середовища.

З підписанням Угоди про асоціацію з ЄС, Україна прийняла зобов'язання адаптувати існуючі національні програми та нормативи до стандартів, які існують в країнах ЄС [8].

Обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України станом на 1 жовтня 2013 р. становив 56565,2 млн дол. США (рис. 3), що на 2,3 відсотка більше обсягів інвестицій на початок 2013 р., та в розрахунку на одну особу населення складає 1245,6 дол. США [10].

У 2013 році основними інвесторами України є Кіпр (19,036 млрд дол.США), Німеччина (6,292 млрд дол.США) та Нідерланди (5,562 млрд дол.США). У той же час обсяг прямих інвестицій (акціонерний капітал) з України в економіку країн світу на початок 2014 року склав 92,2% від загального обсягу інвестицій в країни ЄС, у країни СНД — 6,3%, в інші країни світу — 1,5% від загального обсягу [9].

Структура прямих іноземних інвестицій, спрямованих в українську економіку, вказує на те, що найбільша кількість прямих інвестицій надходить саме в промисловий сектор української економіки (рис. 4).

Загалом інвестиційний процес в Україні гальмується через суб'єктивні й об'єктивні причини, серед яких виділяють: політичну та економічну нестабільність; часті зміни законодавства; відсутність налагодженого надійного митного контролю та недоліки в Митному кодексі України; корумпованість влади в Україні; повільні темпи приватизації; слабка розвиненість ринкових інститутів (корпоративного

сектора, ринку цінних паперів, ринку землі, ринку нерухомості); низька конкурентоздатність багатьох українських товарів; недостатня інтегрованість у світову економіку; відсутність чіткої інвестиційної політики з відповідними механізмами реалізації на державному та місцевому рівнях; інертність місцевої влади при залученні інвестицій, відсутність стимулів і механізмів для залучення інвестицій.

З урахуванням зазначеного стає зрозумілою необхідність визначення стратегічних засад та перспективних напрямів формування інвестиційної політики України в умовах сталого розвитку. До основних стратегічних засад формування національної моделі сталого розвитку слід віднести:

- забезпечення внутрішньої й зовнішньої безпеки і стабільності політичного ладу;
- формуванні міжгалузевої структури виробництва, що повинна відповідати світовим стандартам і потребам економіки держави, підвищенні соціально-екологічної орієнтації галузей;
- технічному переоснащенні виробництва на основі впровадження новітніх наукових досягнень, енерго- і ресурсоощадливих та безвідхідних технологій, широкому застосуванні відновлюваних джерел енергії, розв'язанні проблеми утилізації відходів, що утворюються у процесі господарської та іншої діяльності;
- регульованому збільшенні обсягу виробництва;
- формуванні раціональної структури виробництва, розподілі і використанні енергії, підвищенні технічного рівня та екологічної безпеки.

Для формування привабливої інвестиційної політики і активізації інвестиційної діяльності велике значення має формування відповідної нормативно-правової бази і створення в Україні правового поля, що відповідало б ринковій економіці.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗРОБОК

У статті доведено, що в умовах кризи та обмеженості інвестиційних ресурсів в країні, формування державної інвестиційної політики може мати за підґрунтя концепцію сталого розвитку. Відповідно до Рамкових основ інвестиційної політики з метою сталого розвитку

Рис. 4. Структура прямих іноземних інвестицій в Україну за галузями економіки

Джерело: [10].

виділено принципи інвестиційної політики з метою сталого розвитку та завдання інвестиційної політики країни на національному та міжнародному рівні.

Аналіз обсягів прямих іноземних інвестицій в світі показав зменшення обсягів інвестицій на 18% через економічну нестійкість і політичну невизначеність ряду країн. Результати дослідження динаміки прямих іноземних інвестицій дозволили зробити висновок, що обсяг інвестицій в 2013 році поступово збільшився; основними інвесторами України є Кіпр, Німеччина та Нідерланди; найбільш інвестиційно привабливою галуззю економіки України залишився промисловий сектор.

Доведено, що для вирішення існуючих в Україні проблем інвестиційного процесу (політична та економічна нестабільність; часті зміни законодавства; корупційність влади в Україні; слабка розвиненість ринкових інститутів відсутність чіткої інвестиційної політики) доцільним є створення відповідних нормативно-правових умов на основі принципів сталого розвитку, зміна пріоритетів при розробці внутрішньої (економічної, промислової, енергетичної, сільськогосподарської політики) та зовнішньої інвестиційної політики; забезпечити інформаційну прозорість діяльності суб'єктів економіки.

Реалізація зазначених заходів щодо формування державної інвестиційної політики зміцнить інвестиційний імідж України, збільшать обсяги залучення іноземних інвестицій та капітальних інвестицій та забезпечать сталий розвиток її економіки.

Література:

1. Бодров В.Г. Інноваційно-інвестиційна модель сталого розвитку національної економіки: навч.-метод. матеріали [Текст] / В.Г. Бодров, В.О. Гусєв, В.Ф. Мартиненко. — К.: НАДУ, 2009. — 60 с.
2. Гриценко Л.Л. Державна інвестиційна політика: сутність, цілі та завдання [Текст] / Л.Л. Гриценко // Збірник наукових праць Кіровоградського національного технічного університету. — 2012. — Ч. II. — С. 162—171. — (Серія "Економічні науки", вип. 22).
3. Корнієнко А.А. Особливості залучення прямих іноземних інвестицій до України в умовах формування глобального економічного простору [Електронний ресурс] / А.А. Корнієнко, О.І. Малик // Ефективна економіка. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2043>
4. Солонінко К.С. Міжнародна економіка: навч. посібник [Текст] / К.С. Солонінко. — К.: Кондор, 2008. — 380 с.
5. Степаненко С.В. Інвестиційна привабливість регіонів та інноваційна політика в контексті сталого економічного зростання [Текст] / С.В. Степаненко // Державне будівництво. — 2012. — № 2. — С. 54—62.
6. Доклад о мировых инвестициях: обзор 2012 года: к инвестиционной политике нового поколения [Електронний ресурс] // Конференция Организации Объединенных Наций по торговле и развитию. — Режим доступу: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2012overview_ru.pdf
7. World Investment Report 2013 [Електронний ресурс] / Global value chains: investment and trade for development // United Nations Conference on Trade and Development. — Режим доступу: http://unctad.org/en/publicationslibrary/wir2013_en.pdf

8. Україна на шляху до сталого розвитку: інтеграція положень Конвенцій Ріо у національну політику України [Електронний ресурс] / Статті / Прес-центр // Програма розвитку ООН в Україні. — Режим доступу: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/articles/2014/07/14/-/>

9. Інвестиційний клімат в Україні [Електронний ресурс] / Діяльність / Інвестиційно-інноваційна політика // Міністерство економічного розвитку та торгівлі України. — Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=InvestitsiiniKlimatVUkraini>

10. У 2013-му приплив прямих іноземних інвестицій в Україну скоротився майже в 2 рази [Електронний ресурс] // Коментарі. — Режим доступу: <http://ua.comments.ua/money/221464-u-2013mu-pripliv-pryamih-inozemnih.html>

References:

1. Bodrov, V.G. Gusev, V.O. and Martinenko, V.F. (2009), Innovatsijno-investytsijna model' staloho rozvytku natsional'noi ekonomiky [Innovation and investment model of sustainable development of national economy], NAGM, Kyiv, Ukraine.
2. Gricenko, L.L. (2012), "Government investment policy: the nature, goals and objectives", Zbirnyk naukovykh prats' Kirovohrads'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu, vol. 22, pp. 162—171.
3. Kornienko, A.A. and Malik, O.I. (2012), "Features of foreign direct investment to Ukraine in the context of global economic environment", Efektyvna ekonomika, [Online], available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2043>
4. Soloninko, K.S. (2008), Mizhnarodna ekonomika [International Economics], Kondor, Kyiv, Ukraine.
5. Stepanenko, S.V. (2012), "Investment attractiveness of regions and innovation policy in the context of sustainable economic growth", Derzhavne budivnytstvo, vol. 2, pp. 54—62.
6. Conference UN trade and development (2012), "World Investment Report: review of 2012: a new generation of investment policy", available at: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2012overview_ru.pdf (Accessed 28 october 2014).
7. United Nations Conference on Trade and Development (2013), "World Investment Report 2013", available at: http://unctad.org/en/publicationslibrary/wir2013_en.pdf (Accessed 28 october 2014).
8. UNDP in Ukraine (2014), "Ukraine on the path to sustainable development: integration of Rio Conventions provisions in national policy Ukraine", available at: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/articles/2014/07/14/-/> (Accessed 28 october 2014).
9. Control Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2014), "The investment climate in Ukraine", available at: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=InvestitsiiniKlimatVUkraini> (Accessed 28 october 2014).
10. "In 2013 foreign direct investment in Ukraine decreased by 2 times" (2013), available at: <http://ua.comments.ua/money/221464-u-2013mu-pripliv-pryamih-inozemnih.html> (Accessed 28 october 2014).
Стаття надійшла до редакції 05.12.2014 р.